

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

© Єсіна Н. О., 2015

<http://orcid.org/0000-0002-3154-3206>

На основі теоретичного аналізу наукової літератури у статті проаналізовані існуючі класифікації методів формування творчих умінь студентів в інтелектуально-ігровій діяльності.

Розкрито сутність кожного з методів, які забезпечують ефективніше формування творчих умінь майбутніх вчителів в інтелектуально-ігровій діяльності.

У статті визначені вимоги до використання методів формування творчих умінь в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів.

Ключові слова: *творчі уміння, інтелектуально-ігрова діяльність, методи та вимоги до використання методів.*

Есіна Н. А. Методы формирования творческих умений студентов в интеллектуально-игровой деятельности.

На основе теоретического анализа научной литературы в статье проанализированы существующие классификации методов формирования творческих умений студентов в интеллектуально-игровой деятельности.

Раскрыта сущность каждого из методов, которые обеспечивают эффективное формирование творческих умений будущих учителей в интеллектуально-игровой деятельности.

В статье определены требования к использованию методов формирования творческих умений в процессе профессиональной подготовки будущих учителей.

Ключевые слова: *творческие умения, интеллектуально-игровая деятельность, методы и требования к использованию методов.*

Esina N. Methods that affect the formation of creative skills of students in intellectual gaming activities.

The article deals with methods affecting the formation of creative skills of students in intellectual gaming activities.

Important in the formation and development of creative skills is to use logical methods of intellectual gaming activities. The basis of this human activity is the ability to transfer processes to resolve certain intellectual-game challenges to the conditions of the problem situation, facing it. This transfer is certainly possible provided that solved in the past and new intellectual-game challenges are similar. Application of the method of analogy involves using associations. By using analogies

students learn to distinguish between significant and insignificant relationships, understand the nature and significance of the relationships between knowledge, find out the mechanism of their formation and manifestation, understanding how to obtain and use knowledge. To form the creative skills the student should be able to analyze the intellectual game problem (consider different approaches to its solution) and choose the correct variant to solve it. The analysis formed abstract thinking only when analysis provides sufficient material for combination. In the process of intellectual and induction of play not only develops thinking, but also helps to acquire knowledge, especially when combined inductive and analytical methods. The key purpose of using inductively intellectual game is to form students' concept of the basic laws, conditions, features of this game. Creative induction makes it possible to establish a new general argument, which was not in the original mind, carefully examining the causal relationship between intellectual game tasks and their elements. Shaping the creative skills of future teachers facilitates implementation of open methods that require discussion, original experiments, student projects and more. Deductive method teaches to the consistency and systematic thought, developing formal thinking. Particularly significant is his role in the systematization of game material. Problem method is particularly effective for the formation of creative skills. When using the problematic methods the teacher confronts students intellectually-playing task and show its solution. In the course of intellectual gaming activities must adhere to the conditions, that the student revealed he is available to process knowledge. Progress in this solution occurs in the detection of contradictions, showing the logic of the process and progress of solution of the intellectual game task. The research method creates and develops general creative skills in the solution of the integral intellectual tasks or playing smart and entertaining tasks.

Key words: *creative skills, intellectual gaming activity, methods and requirements for the use of methods.*

Постановка проблеми. Проблема формування творчих умінь належить до низки “вічних” проблем філософсько-педагогічної та психолого-педагогічної думки. Психолого-педагогічний аспект проблеми творчості пов’язаний з виявленням та формування творчих умінь особистості, розробкою змісту, засобів, умов та методів організації та здійснення творчої діяльності. Вивчення та аналіз змісту інтелектуально-ігрової діяльності відкриває можливість визначити методи цілеспрямованого формування творчих умінь.

Для виконання цих вимог сьогодні на вищій педагогічній навчальній закладі покладаються певні обов’язки в плані аналізу та вдосконалення методів забезпечення процесу формування творчих умінь студентів в інтелектуально-ігровій діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив встановити, що проблемою методів, які впливають на процес формування творчих умінь студентів займалися (М. Скаткин [4], Н. Тарасевич [5]), інтелектуально-ігровою діяльністю (О. Білецький [1], Б. Мандель [2]).

Мета нашої статті – проаналізувати існуючі класифікації методів формування творчих умінь студентів в інтелектуально-ігровій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічної літератури [1; 3; 5] переконує в тому, що проблема формування творчих умінь у процесі навчання потребує значної уваги. Це, насамперед, стосується удосконалення змісту, форм і методів навчання.

Так, важливим в процесі формування та розвитку творчих умінь є використання логічних методів інтелектуально-ігрової діяльності. Як відомо, в основі цієї діяльності людини лежить здатність переносити способи розв'язання тих чи інших інтелектуально-ігрових завдань на умови проблемної ситуації, що постала перед нею. Таке перенесення, безумовно, є можливим за умови, коли розв'язані в минулому і нове інтелектуально-ігрове завдання є аналогічними.

Застосування методу аналогії пов'язане з використанням асоціацій. Такий підхід до вивчення та аналізу інтелектуально-ігрових завдань, можливість розглянути їх під різними кутами зору сприяє глибшому розумінню та засвоєнню знань та умінь. Аналогія як форма зв'язку між різними інтелектуально-ігровими завданнями єднає їх не за формою, а за змістом. За допомогою використання аналогії студенти навчаються розрізняти суттєві та несуттєві зв'язки, розуміють характер та значущість зв'язків між знаннями, з'ясовують механізм їх становлення та прояву, розуміють способи отримання та застосування знань [4]. Тому з метою формування творчих умінь особистості її навчання інтелектуальній грі має будуватися таким чином, щоб засвоювалась не форма, а зміст.

Для формування творчого вміння студент повинен уміти проаналізувати інтелектуально-ігрову задачу (розглянути різні підходи до її вирішення) та вибрати один вірний варіант її вирішення. За допомогою аналізу формується абстрактне мислення лише тоді, коли аналіз дає достатній матеріал для поєднання. Тому в процесі інтелектуально-ігрової діяльності синтезування необхідно поєднувати з ґрунтовним аналізом, оскільки знання тільки тоді має

завершений характер, коли в ньому поєднуються і узагальнюються певні елементи.

У процесі інтелектуально-ігрової діяльності індукція не тільки розвиває мислення, але й допомагає набувати знання, особливо при поєднанні індуктивного та аналітичного методів. Провідною метою використання індуктивного способу інтелектуальної гри є формування в студентів поняття про основні закономірності, умови, особливості цієї гри. Творча індукція дає можливість встановити нове загальне міркування, якого не було у вихідній думці, ретельно вивчаючи причинний зв'язок між різними інтелектуально-ігровими завданнями та їх елементами. Це поєднує процеси індукції та інтеграції, адже найсуттєвішим результатом інтегративних процесів є формування системи, в якій виникають якісно нові, невластиві її окремим елементам ознаки.

Формуванню творчих умінь майбутніх учителів сприяє впровадження відкритих методів, що передбачають дискусії, оригінальні експерименти, студентські проекти тощо. Дбаючи про формування творчих умінь студентів, маємо вчити їх не тільки тому, де можна знайти відповідь на поставлені запитання. Встановлено, що формуванню творчих умінь майбутніх викладачів позитивно сприяють відкриті запитання, які передбачають декілька варіантів відповіді.

Дедуктивний метод привчає до послідовності і систематичності думки, розвиває формальне мислення. Особливо значною є його роль у систематизації ігрового матеріалу. Дедуктивний метод доцільно застосовувати при закріпленні і перевірці інтелектуальних умінь.

Проблемний метод є особливо ефективним для формування творчих умінь. Під час використання проблемних методів педагог ставить перед студентами інтелектуально-ігрове завдання і показує його розв'язання. Під час організації інтелектуально-ігрової діяльності необхідно дотримуватися умови, щоб перед студентом розкривався доступний для нього процес пізнання. Поступ до цього розв'язання відбувається у виявленні суперечностей, показується логіка процесу і хід розв'язання поставленого інтелектуально-ігрового завдання.

Дослідницький метод формує та розвиває загальні творчі вміння у процесі цілісного вирішення інтелектуально-ігрового завдання або системи

інтелектуально-ігрових завдань. Такі завдання повинні складати певну систему і розташовуватися за ступенем зростання складності [1].

Використання вказаних методів з метою формування творчих умінь майбутнього вчителя передбачає дотримання певних вимог:

1. Уважне і чуйне ставлення до всіх проявів творчої активності студентів. Позиція педагогів стосовно творчих студентів виявилася фактично в цілому негативною. Коли запропонували педагогам написати імена студентів, яких вони бажали бачити в аудиторії, то вони головним чином перелічували відзначених високорозвиненим інтелектом, а не креативністю. Автори пояснюють це тим, що творчі студенти часто показують “перевагу над педагогом” і від них “завжди невідомо чого можна чекати”, у той час як студенти-інтелектуали завжди виправдовують чекання педагогів, адекватно виконуючи їхні вимоги. Тому творчі студенти часто опиняються в становищі “небажаних” і “не схвалених” учнів. Педагогам потрібно змінити свою позицію стосовно творчих студентів, створити для них сприятливу атмосферу, “теплий клімат”, що сприяв би розвитку їхніх умінь[5]. Таким чином, створення сприятливого клімату для студентів, що творчо мислять, повинно привести до зміни соціального статусу самого студента, з одного боку, а з іншого боку – підвищити престиж творчого мислення, що у свою чергу, повинно впливати на формування творчих умінь.

2. Врахування індивідуальних особливостей студентів. Найповніше характер спільної діяльності викладача і студента виявляються у формуванні і розвитку професійних умінь, потреб, мотивів у процесі навчання [3].

3. Зміна внутрішнього настрою стосовно кожного студента: необхідно бачити потенційні творчі вміння в кожному зі студентів.

4. Вміння бачити творчі прояви студентів не тільки на заняттях, але й в іншій діяльності. Творчі вміння найчастіше розкриваються саме в тій діяльності, до якої в студента є спеціальні здібності. Заохочення проявів спеціальних здібностей студентів може сприяти формуванню в них індивідуального стилю діяльності, що характеризується самостійністю і креативністю.

5. Формування достатньо високої самооцінки у майбутніх учителів, що стимулювала б їх до діяльності. Для цього оцінка творчих досягнень студентів не повинна ґрунтуватися на загальних позиціях, загальноприйнятих стандартах:

педагог повинен особливо відзначати індивідуальні досягнення студентів. Важливо, щоб педагог підготовлював ґрунт для досягнення успіху, для позитивної самосвідомості студентів: оцінка повинна бути при цьому максимально об'єктивною і “включати мету майбутнього навчання”. Форма ж заохочення при цьому повинна бути дуже гнучкою: якщо заохочення може стати звичним, то його треба припинити.

6. Самовиховання педагогом своєї креативності. Педагог сам повинний постійно переборювати в собі силу інерції, шаблону, формальності у викладанні. Він повинен прагнути порівнювати свою роботу з роботою дослідника, увага якого спрямована на вивчення об'єкта діяльності, тобто на студентів, на пошук найбільш оптимальних та завжди нових шляхів до формування творчих потенціалів студентів. Це завдання постає перед педагогом поряд із завданням вироблення в студентів визначених умінь, навичок, повідомлення їм суми знань. Щоб формувати творчі вміння студентів, педагог сам повинний бути творчим [5].

7. Для успішного формування творчих умінь майбутніх учителів необхідно впровадження в навчальну практику гуманістичного принципу організації освіти, коли в центрі навчально-виховного процесу знаходиться особистість студента з її потребами, інтересами і можливостями, а функцією педагога є не допустити згубної дії зовнішніх чинників на формування творчих умінь студентів, стимулювати розвиток творчих умінь. Формування творчих умінь студентів сприяє реалізації одного з провідних аспектів гуманістичного принципу організації освіти – створення умов для отримання індивідуумом дійсної свободи [3].

Висновки. Підводячи підсумок вище викладеному зауважимо, що від схарактеризованих методів та вимог до їх використання залежить ефективність процесу професійної підготовки майбутніх педагогів, який впливає на формування та розвиток творчих умінь студентів – майбутніх учителів.

Література

1. Білецький О. Шахова творчість як процес і діяльність / О. Білецький // Теорія і методика підготовки спортсменів: науково-теоретичний журнал. – К. : Київський політехнічний інститут, 2004. – № 2. – С.10-12.

2. Мандель Б. Р. Интеллектуальная игра: на перекрестке научных дисциплин / Б. Р. Мандель // Педагогика. – 2006. – № 7. – С. 44-48.

3. Осипова Т. Ю. Основи психології і педагогіки / А. В. Семенова, Р. С. Гурін. – К. : Знання, 2006. – 342 с.

4. Скаткин М. Н. Методы и методология психолого-педагогического исследования / М. Н. Скаткин. – СПб. : Питер, Санкт-Петербург, 2004. – 268 с.

5. Тарасевич Н. М. Інноваційні підходи до розробки технології творчого заліку : збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка / Н. М. Тарасевич. – Полтава : «Техсервіс», 2006. – 242 с.